

ШАШКЕВИЧІЯНА SHASHKEVYCHIANA

Ч. 3. Р. II.

ВІННІПЕГ

ЛИСТОПАД 1964

diasporiana.org.ua

Шашкевичіана

Shashkevychiana

Збірник Заповідника Маркіяна Шашкевича у Вінніпегу

Periodical of Markian Shashkevych Centre Periodique du Centre Markian Shashkevych

Збірник присвячений життю, творчості й культурі Маркіяна Шашкевича.
Появляється в листопаді й червні, місяцях народження і смерті
Пробудителя.

Видає Кураторія Заповідника Маркіяна Шашкевича
у Вінніпегу

Редагує Колегія.

Відповідальний редактор: М. Г. МАРУНЧАК

З М І С Т

<i>М. Г. Марунчак</i> : Лепкий — Шашкевичеві	65
<i>Степан Шах</i> : Богдан Лепкий і Маркіян Шашкевич	67
<i>Зенон Кузеля</i> : До генези пієтизму Б. Лепкого до М. Шашкевича	69
<i>Богдан Лепкий</i> : Промова з нагоди 100-річчя з дня народження Маркіяна Шашкевича	70
<i>Богдан Лепкий</i> : Для ідеї, вірші присвячені Маркіянові Шашкевичеві	73
<i>Богдан Лепкий</i> : Короткий огляд Маркіянових творів ..	85
* * * Шашкевичіана Богдана Лепкого	94
* * * З надісланих листів	96
* * * Пожертви	

Права передруку творів Богдана Лепкого застережені. По дозвіл звертатися до спадкоємців.

Передплата: Один долар на рік, одне число — 50 центів.

Адміністрація радо вітає гуртову передплату на кілька років наперед.
Відповідальний за адміністрацію: **ТОМА КОБЗЕЙ.**

Адреса редакції й адміністрації: **MARKIAN SHASHKEVYCH CENTRE**
49 Euclid Avenue, Winnipeg 4, Man.
Canada.

Друкарня Видавництва "Новий Шлях", 184 Александер Евню, Вінніпег.

ЛЕПКИЙ – ШАШКЕВИЧЕВИ

В 1911 році вся Західна Україна врочисто святкувала соті роковини від дня народження свого Пробудителя. Над поетичним дорібком Маркіяна Шашкевича та його значенням для народу працювали визначні науковці і літератори, що багато праць були внесли в скарбницю шашкевичіани. Сюди треба влічити такі відомі постаті, як В. Щурат, К. Студинський, Ф. Колесса, І. Брик, М. Тершаковець, В. Радзикович і другі. Праці названих мали однак суто науковий характер і були призначені радше для вузького кола читачів. Знову Шашкевичівські ідеї треба було нести в народ в більш доступній формі, в такій, що вони впливали б не тільки на інтелект, але теж почуття. Педагогічне Товариство у Львові розглядалось в тому часі за працями над Шашкевичівською добою, що їх можна було використати у вихованні середньошкільної молоді, в запланованому сокільському здвизі та в Маркіянових святах, що тоді широко влаштувались в цілій Галичині, як також Буковині та Закарпатті. Ідеальною людиною, що могла виконати це почесне завдання, був Богдан Лепкий, що незалежно від повищих потреб носив в своєму серці великий пієтизм до автора “Русалки Дністрової” та в своїх письменницьких течках заховував деякі вірші та нотатки пов’язані з життям і творчістю Маркіяна Шашкевича.

На велику пошану Богдана Лепкого до Маркіяна вплинуло декілька факторів. Автор трилогії “Мазепа” ходив слідами Шашкевича. Шашкевич і Лепкий були учнями Бережанської гімназії. Що більш, Лепкий навіть став був якийсь час професором цієї школи. Він знав кожний закуток та улюблені місця Маркіяна. Про це оповідав Маркіянові його дідю по матері, о. Михайло Глібовицький, тодішній парох Бережан, в якого Маркіян був на станції. Змальовував він своєму внукові теж героїчні виступи Маркіяна на теології. В о. М. Глібовицького зберігались навіть деякі твори Маркіяна в рукописах а “Азбука і Абецадро” заховалась у нього з автографом автора. Б. Лепкий виростав в повній Шашкевичівській атмосфері. До цього він визнавав засаду свого великого попередника, щоб соки свої

творчости черпати безпосередньо з почувань і мудрости народу. Не даром Лепкий писав в своїх віршах, що

“Не від шкільних лажок
Я набрався гадок
Про минувшину рідного люду,
А з думок - співанок
Парубків і дівок
В чистім полі, в жнивах, серед труду”.

Українські народні маси, що їх основою уважалось селянство, полонили були душу Шашкевича, подібно пізніше Лепкого і тому останній писав:

“Як побачу мужицьку роботу
У жнива серед праці і поту,
Як побачу ті руки зі сталі,
Що лан збіжжя скосили і зжали,
Як побачу ті ноги криваві,
Тії очі від спеки сльозаві,
І зігнуту в дугу хлопську спину,
І голодну під тином дитину —
То не знаю чому, але знаю,
Що для Тебе та мука, Мій Краю!”

В такому відчутті і такому розумінні зродилися твори Богдана Лепкого, присвячені Первоначальникові українського національного руху в Західній Україні. Так постав вірш “В Маркіянові Роковини” (гляди “Шашкевичіяна” ч. 2), “Для ідеї”, “Вірші присвячені М. Шашкевичеві”, “Короткий огляд Маркіянових творів”, “Маркіян Шашкевич в школах”, а вкінці 108 сторінкова праця “Маркіян Шашкевич” з ілюстраціями. Праці Б. Лепкого широко читались в народніх масах і багато причинились до популяризації ідей Великого Маркіяна. Вони і сьогодні відділюють на читача своєю динамічністю та кольоритом. Тому доцінюючи великі заслуги Б. Лепкого в цьому відношенні редакція “Шашкевичіяни” присвячує сторінки цього числа повністю його працям.

* * *

Декілька даних з життя і творчости Б. Лепкого, поета - лірика, белетриста, маляра, літератора і перекладача та педагога дадуть заокруглений образ цього передового звездичника Маркіяна Шашкевича. Народився він в селі Крегульці, тепер Гусятинського району, Тернопільської області. Його батько Сильвестер Лепкий, теж поет і публіцист, писав під іменем Марко Мурава. Мати Домна Глібовиць-

СТЕПАН ШАХ

БОГДАН ЛЕПКИЙ І МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ*)

З особистим пієтизмом відноситься увесь час Б. Лепкий до особи й творчости о. Маркіяна Шашкевича, як до свого краяна, бо оба вони виховувались у тім самім місті Бережани, оба ходили до тої самої гімназії, до тої самої церкви на шкільні богослуження, робили прогульки у тій самій

ка. В родині було п'ятеро дітей, дві сестри, Ольга і Олена, та два брати, Микола і Лев, всі молодші від Богдана. Богдан студіював малярство а опісля філософію у Відні, Львові і Кракові. Якийсь час був він професором суплентом Бережанської гімназії а від 1899 р. вчиє в Кракові і був професором Ягайлонського університету. В другій світовій війні з рамени Союзу Визволення України вів він освітню працю через п'ять літ серед полонених в Німеччині. Жонатий з Олександрою Лепківною в 1897 р. Помер 21 липня 1941 р. і залишив сина Лева - Ростислава та дві дочки Наталію - Марію й Софію - Євгенію. Похороний на Раковецькому цвинтарі в Кракові.

Б. Лепкий став друкуватися вже в 1895 р. як "Шумка", "На полеті". В 1901 р. появилася перша збірка поезій "Стрічки", опісля "Листки пануть", "Осінь" і другі. З белетристики слід відмітити "Під тихий вечір", "Бадим", трилогія "Мазепа", "Крутіж" з часів Биговського та інші. Довершив багато перекладів на польську мову, а між ними "Слово о полку Ігоревім". В ділянці літературознавства залишив "Історію українського письменства" та численні розвідки. Написав декілька споминів як "Крегулець", "До Зарваниці", "Казка мого життя". Автор пісні "Видиш, брате мій". Виховав декілька поколінь студентської і університетської молоді, а його повісті були настільною лектурою цієї молоді між двома світовими війнами. Був він найбільш працьовитий і найбільш плідотворний поет і письменник своєї доби. Був сторожем духа народу та співцем його слави, визнаючи засаду, що мистецтво має служити людині і народові. Був він державником з крові і кості та висвітлював минуле України з національно - державницьких позицій. Д-р В. Сімович (Верниволя) "дає Лепкому право стати на ряді з кращими поетами України і після Франка називатися найбільшим поетом Західної її частини".

М. Г. Марунчак

околиці і про котрого він від свого дідуся вже з молодечих літ багато наслухався і "Русалку Дністрову" в оригіналі читав. Тому присвятив він Маркіянові Шашкевичеві окремі студії і друковані праці. А саме, в 100-літні роковини народження о. Маркіяна написав він кчижечку присвячену Ювілятові п.н. "ДЛЯ ІДЕЇ", видану накладом "Жіночого Кружка Рус. Тов-а Педаг. у Львові (1911) й окрему книжку з життєписом п.н. "МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ" з 15 ілюстраціями, накладом "Галицької Накладні" Якова Оренштайна в Коломиї 1912 р, в серії "Загальної Бібліотеки", ч. 106-7.

І в цій своїй популярно написаній книжці на 1-108 сторінках ставляє Б. Лепкий до українського молодого "Галицького Українця" такі питання, на які відтак дає відповіді: "Чому якраз до М. Шашкевича повертаються очі Галицького Українця, як звертаються очі дітей на портрет свого батька? Чому годі нам подумати про наше народне відродження в Галичині, не думаючи про Нього? Чому по нині вважаємо о. Маркіяна речником нашого краю, а імя Його вимовляємо з пошаною поруч всеукраїнського імени великого Тараса?" (стор. 81).

Питання ці інтересують і тепер нас...

Не поминув Б. Лепкий спопуляризувати імени М. Шашкевича і підчеркнути значення його "Русалки Дністрової" також і серед польського громадянства. В його польським підручнику української літератури п.н. "Подренчік літератури українскей" у видавництві "Словяне", Серя 1, Но. 2, подав він короткий життєпис о. Маркіяна, вчислив його літературні твори, представив вартість "Русалки Дністрової" з її фонетичним правописом та значення виступу "Руської Трійці". А під кінець нариса подає таку характеристику М. Шашкевича:

Закінчуючи цю характеристику Б. Лепкого — як поета, письменника, виховника молоді і провідного Сина української нації — ствердити треба: Був це самостійник-націоналіст, рішучо католицького наставлення, непримиримий противник большевиків, які його за "ТРИЛЬОГІЮ" вичеркнули з радянських видань літератури; одним словом Б. Лепкий — це Мазепинець!

*) Уривок з праці "У 150-ліття уродин о. Маркіяна Шашкевича. Рік ювілеїв 1961, Видавництво: "Християнський Голос", Мюнхен 1961.

ЗЕНОН КУЗЕЛЯ

ДО ГЕНЕЗИ ПІСТИЗМУ Б. ЛЕПКОГО ДО М. ШАШКЕВИЧА*)

Приходство в Бережанах лежало на горі, при дорозі, що вела з міста до Раю. Старий дім лежав серед досить великого, як ліс саду, мав гарний цвітник і ще гарніший вид на ціле місто, що лежало в долині, на величезній бережанський став і на горби та дубові ліси, що такої принади надають бережанському пейзажові.

Дім мав шість кімнат і залю та ганок з чотирма кам'яними стовпами та кам'яні сходи. В кімнатах було багато старих родинних образів, старих меблів і старих споминів. Тут мешкав дідо Богдана (по мамі поета), коли то Богдан ходив ще до гімназії, бо масток цей належав до його свояків Павликових. Дідо Богдана чимало дечого розказував про давні, добрі часи. Так як батько (о. Сильвестер Лепкий, псевд. Марко Мурава) любив Шекспіра, так дідо знав дуже добре добу великої французької революції і Наполеона. Мав історію Наполеонських війн з численними, прегарними ритовинами, котрі малий Богдан любив розглядати. Дім отця (парох Бережан) Михайла Глібовицького був домом, як тоді казали, "отвертим". Бувало багато гостей, а кілька разів до року відбувалися прийоми, на котрі сходилася "сметанка" тодішних Бережан. Особливо весело бувало на приходстві в Бережанах під час вакацій, коли зі Львова приїздили теолоґи й студенти. Тоді відбувалися проходи і прогульки до Руриск, до Раю, на Лису гору, до Звіринця і до Монастирка, де був великий, казочний, мохом порослий камінь. Товариство ходило не тільки слідами колишніх Сенявських і Белецьких, не тільки згадувало безталанну і не чужу Глібовицьким Гертруду Коморовську, героїню "Марії" Мальчевського, але й слідах Маркіяна Шашкевича, з котрим

*)Нарис зі "Золотої Липи" З. Кузеля --- ювілейної збірки творів Богдана Лепкого з його життєписом, бібліографією творів і присвятою, з портретом ювілята й 14 обр. в тексті. Берлін 1924. Накладом Видавництва "Українське Слово" (сторона 13 - 14). З. Кузеля був родичем Б. Лепкого. Батько Богдана був дядьком Кузеля. Останній був "до певної міри вихований" в хаті родичів Богдана (гляди цитований твір, стор. 9). Ред.

Богдан Лепкий.

ПРОМОВА З НАГОДИ 100-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДИН МАРКІЯНА ШАШКЕВИЧА

Пригадаймо собі, що було в нас перед Шашкевичем.

Столочений копитами орди, збатожений московською нагайкою і обезсилений довголітною боротьбою за волю, заснув був наш народ камінним сном.

І ніч глуха і чорна залягла на нашій землі від Сяну по Дон.

Вже на заході Європи спалахнула червона луна революції, а наш народ спав, уже Європою прочвалав лютий кінь Наполеона — наш народ спав. Уже й наші найближчі сусіди, поляки, острили коси, збираючись на криваве жниво, а народ наш спав.

І хто ж мав його збудити?

Старший брат, український пан, відрікся свого молодшого брата-невільника, священник відцурався своїх вірних і почав до них чужою мовою говорити — шкіль не було — хто ж мав відчинити це забите віконце в низькій хатині нашого селянина, впускаючи йому хоч трохи потвітря і сонця?; хто мав розбудити його, гукнувши: вставай! бо й ти людина і тобі належать якісь права! Хто мав йому як національний Прометей принести полумінь негасної жажди волі та поступу?

Що правда центральний уряд журився дещо нашим народом, але не даром кажуть: хто хоче мати, той сам подбати мусить, а наш народ цього зробити не вмів. Були десь у Львові якісь русини професори — але вони викладали такою мовою, якби крізь сон беленділи; в Перемишлі від-

о. Михайло Глібовицький знався ще за молодих літ, приймав участь у його задумах великих і мав навіть рукописи його проповідей і деякі книжки з його автографами**)

Все те не минало безслідно для вразливої вдачі budouчого автора "ДЛЯ ІДЕЇ".***)

***) Дві з них дав о. М. Глібовицький своєму зятеві, о. Сидьвестрові Лепкому, а цей саме "Азбука і Абецадро" дав своєму синові Богданові. Ця книжочка з автографом самого Маркіяна є в ЗДА. Її власником є син Богдана, д-р Лев Ростислав Лепкий. — Ред.

***) Мова всіх передруків в цьому числі, як теж попередніх, збережена за оригіналами авторів.

зивалися мудрі голоси, але відзивалися вони так дуже стиха, що й не далеко було чути; вправді за кордоном політали вже перші ластівки відродження і з під снігу добувалися перші квіти нашої літератури — але це було за кордоном, далеко від нас, немов у другому іншому світі. І чи дивуватись, що живіша частина суспільности, наша молодь, втікала від рідної мертвеччини туди, де була якась живіша гадка, сміливіші пориви, до польської демократії, до польських конспіраційних гуртків, і чи дивуватися, що ця українська молодь за польську справу покутувала по підземеллях Куфштайну? Де ж був той, що мав вивести нас з цього зачарованого кола непорозумінь і з темниці неволі та ступіння, випровадити на дорогу праці для народу і для загального поступу?

Але він був. Там в мурах гр. кат. духовної семінарії: бідний, слабосилий питомець, що його переслідували чужі і свої.

І чи не дивно нам, що саме він, цей бідний та немічний богослов піднявся діла титанів.

Де ти гониш біснуватий, ні там людей, ні там хати! — Неслися за ним голоси злоби й малодушности.

Та він не спинився. Він обєднав довкола себе малий перший гурток, давши почин майбутнім нашим організаціям. Він видав першу книжечку народною мовою, борючись з цензурою, а нині скільки в нас книжок! Перший теж почав проповідувати рідною мовою у церкві, і перший уложив буквар, а нині, як поширилася національна свідомість. Перший він вказав на те, що ми окремий народ по цей і по той бік кордону, одне живе тіло і одна велика душа а нині скільки нас тієї самої думки і правда, якої сили додає нам ця велика ідея?

Чи не досить на одну людину, що жила тільки 32 роки! І чи не заслужила собі вона на нашу вічну пам'ять, на вічну нашу вдячність?

А він, Маркіян Шашкевич, був тут, де ми нині зібралися — у Бережанах. Ходив до тієї ж школи, в ратуші, молився в цій церкві в ринку, і по тутешніх лісах блукав, прислухуючись до шуму вітрів й до співу пташин.

А звідти поїхав на дальшу науку до Львова. Там його прогнали з семінарії і кинули на поталу нужді. Але вона його не змогла. Він видерся з її кіхтів і знесилений, але не вгнутий вернувся у семінар. Чого навчився у світі — те почав ширити в духовних мурах. Зібрав невеличкий гурток товаришів і видав першу книжечку. Чуєте? Першу книжечку рідною мовою видав в Галичині Маркіян Шашкевич?

За це його на суд тягнули, але він гідно відповів, що любить свою батьківщину, вірить у майбутність рідної мови. Тільки сто примірників тієї книжки пустила цензура, але вони сторічками поплили на висохлі поля галицької землі і оживили їх. А нині дивіться яке жниво! Дивіться як хвилює наша народна нива, як наливається важким колосом освіти, як шумить вічним шумом життя. Маркіян перший цю ниву в Галичині засівав золотим зерном правди. За це йому нині най буде честь і дяка.

Не так думали колись. Чужі вовком на него гляділи, боячись, що цей молодий фантаст готов збудити приспалого льва, а свої, як то часто буває — свого не пізнали. І так чужими переслідований а своїми незрозумілий і висміяний, він перенісся у молодому віці на другий світ. П'ятьдесят літ його тіло лежало в позиченім гробі, поки не виросло молоде, краще поксління. І прийшли нові люди й добули з гробу просту соснову домовину та на завітченому возі, шістьома волами повезли її до столиці короля Данила до города князя Льва. Там владика вийшов йому на зустріч, колишньому прогнаному питомцеві і впровадив його в посмертному тріюмфі як апостола і як тертея.

Правда, як змінилися часи?

Але думаєте, що ця трумна мовчки їхала з глухого села до гамірливої столиці? Ні, вона говорила нам проповідь воскресення. Тільки ті тисячі народу, що ішли з нею, не розуміли плачу Маркіянової трумни. Бо якби зрозуміли, то:

“ З розпуки

Вони, не плакалиб, а вили

І двигнулиб її на руки

В бій пішли і побідили.”

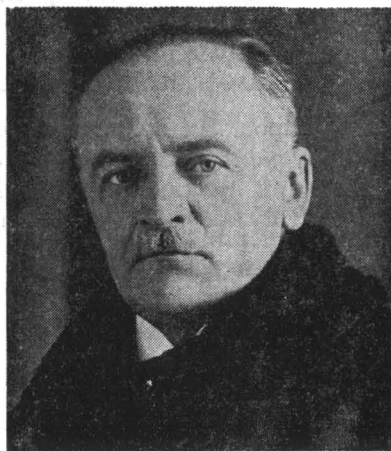
І знову зарилася ця трумна в землю на Личаківським кладбищу і лежала там років 18. І підновилася суспільність Галицької Землі ще молодшим поколінням, оживилася новими кличами, розгорілася палкішим вогнем і в тому запалі пригадала собі того, що перші скипки на нашу ватру клав. Двигла йому пам'ятник в родинному селі а до його гробу привела представників народу, послів до сойму і державної ради, привела учених і письменників, привела управи численних наших товариств, довкола пам'ятника згуртувала чисячі Соколів та Січовиків. Сотками вінців із наших піль, лісів і долин покрилася могила-пам'ятник Маркіяна.

Як мусіло радуватися серце родоначальника на від такої великої родини. Не сумно веснівки заспівав би нині, якщо між гробом і життям не булоб дверей вічності.

Рік 1911, Бережани.

Богдан Лепкий.

ДЛЯ ІДЕЇ

Богдан Лепкий

ВІРШІ ПРИСВЯЧЕНІ МАРКІЯНОВІ ШАШКЕВИЧЕВИ

Він працював. В Христовім вертограді
Робітником був щирим, не насним
Не фарисеєм він сідав на раді,
Не дбав чи будуть "сильні мира" раді,
І щастя не шукав в дзвінкій награді
Лишень трудивсь... Горів огнем бездимним.

Хто почислить ті ночі клопотливі
Хто дні сумні, вагітні журбою
Ту житниці пусті, хоч вже по жниві,
Наглять вірителі немилостиві
А ту журба, народе, над тобою.

Ви бачили вірла в залізній клітці,
Як він собою кидає, як бється
Аж кров з грудей спливає по решітці.
Він був також таким орлом у клітці
А вірші — це та кров, що з серця леться.

Товариші зійшлись. “Пст!”... Двері зачинили
В темницю гробову змінилося число.
Так ісповідники Ісусові творили
На молитви свої збираючись було.

Падуть палкі слова: “Ми духа проти сили
Поставимо, сильне розвинемо крило,
Ми свого Лазаря добудемо з могили,
Лиш мови треба нам, а зворушимо село.

Подвигнеться народ. Як велитень закутий
Кайданами струсне від Дону до Карпат,
І буде як в давних казках лицар невгнутий,
Лиш мову наострім, бо мова то булат.

Від мови рідної нам треба починати,
Бо якже то німий буде проповідати!

В “духовних мурах” тихо. Під числами
Погашено свічки. Старенький воротар
Несе ключі від вхідової брами.
Повісив на кілку — замкнений семінар.

Часом у шафі миш поміж книжками
Зашелестить, часом мертвоцьки білу твар
Покаже місяць у вікні. Над снами
Він сторожить, і сипле мрії-чар.

Та над одним вікном чось довше став, глядить:
Чоло високе біле, око ясне,
Як буря в хмарі слово на устах тремтить.

Той молодець щось бачить дуже красне;
Серед зими йому приснилася весна,
З Дністрових синіх филь Русалка вирина.

Владика радив щиро. Господь Бог
Тебе багатим умом наділив
Святись безженно. Без мірських трівог
Без клопотів семейних будеш жив.

Візьму тебе з собою. Мій пристіл
Підпору в тобі чей колись знайде.
А на селі працєю, як чорний віл
У нужді жий і гинь. Шкода тебе.

Подякував за раду Маркіян.
І задумався. Бачить серед мрій
Старинний город, срібнолентий Сян.
Вінець Данила в мітрі — служби рій.

Ні! Ні! не мож, його жде темний люд
Відродження чекає вітчина
Над все дорощий для ідеї труд
А власть і почести — то все мана!

Перша книжка. Ах кілька принади
Кільки чару і втіхи для духа.
Хоч довкола гуде заверуха
Квіт розвився серед левади.

Хоч довкола тюрма і темниця
З неї воля мов леготом віє
Хоч довкола тюрма і темниця
З неї світить порання зірниця.

Перша книжка. Вона коштувала
Стільки праці і стільки зусилля!
О! Бурлива була в Дністрі філя.
Як Русалка з глибин виринала.

Тільки сто.
Сто книжок пустили. Тільки сто,
Решту здержали темні кордони.
А тих сто — струмками поплило.
На сухі поля, в глухе село,
Над могилами гули, як дзвони.

Та струйки текли з сердечних ран.
В дзвонах серце було проречисте.
Нині з рік — вчинився океан,
Дзвонів звук летить, як гураган...
Сто книжок... Яка в них сила, Христе!

Старим килимом стіл накритий
Папері, книги на столі
І між свічками сумовитий
Христос розпятий на хресті.

В кріслах засіли крилошане
І цензор Венедикт також;
“Шашкевич! Чи то ти, моспане
Русалку видав? Щож? Ну, щож!”

“Я книжку видав. . .” Впало слово,
Спокійне тихе, і святе.
Так в хопті іноді чудово
Розкішна квітка зацвите.

“Русалка вийшла у Будимі,
Щоб оминуту нашу власть.
Такі діла недопустимі.
Який отвіт господин дасть?”

“Один отвіт я тільки маю
Це справи рідної любов
За тебе мій ти, любий краю,
Готовий я пролити кров.

Я вірю, рідна моя мово,
Що твоя сила воскресне
Що ти розвинешся чудово,
Коли це гріх? Судить мене!”

Біла хата. Стіл дубовий,
На стіні святий Микола
І віночок калиновий.
Тихо. Дошка в стели трісла.
Вечір. Темніє спровола.

Перед образом хлопчина
Кляк і ручечки складає.
“Во імя Отця і Сина”
Вслід за батьком повтаряє.

Богородице, Достойно.
Вірую і три поклони.
Все поважно і достойно.
Став... Субота... А з дзвінниці дзвонять дзвони.

“Ще не все моя дитино
Треба хвилю почитати
Ось скринчина: на возьмино
Попробуй бляшки складати.”

І зложи мені: “надія,
Вітчина, велике слово.
Щастя люду моя мрія.”
Що зложив? — Зложив. — Чудово.

Не забудь тих слів ніколи,
Треба в вік їх пам'ятати.
І ніколи, мій соколе,
Вітчини не забувати.

День скінчився. Сходять зорі
Пахнуть в лузі сінокоси.
Ліками на груди хорі
Падають холодні роси.

Від двора біжать проклони
На приходстві слово тепле
Десь далеко чути дзвони
Смерть іде і косу клепче.

або:

(А на дворі, сходять зорі
Пахне сіно з сінокосу
Між корчами при коморі
Смерть стоїть і клепче косу.)

Лист прийшов аж з гір, з далека
Від приятеля Миколи
Пише: “ждати небезпека
Їдь у гори, кидай доли!”

Тутки вітер з полонини
Вилічить недужі груди
Тут жентися є що днини,
Інший світ і інші люди.

Тут у гори меш ходити,
Тож то гори, тож то красні!
І у двійку меш творити
Наші думи, наші власні.”

Прочитав. І голову клонить
Пахне горами світлиця
Гадка гадку, птахом гонить
І з думками думка беться.

“Тож то їхавби, мій друже
Але як? куди? не знаю.”
“Не журися тим так дуже,”
Каже смерть. “Вже я подбаю.”

Непокликана стала в порозі
У повітрі махнула косою
І як квітка буйна при дорозі
Похилився на взнак головою.

Зачинилися очі вірлині
І уста затворились пророчі.
Повно світла і диму в хатині
Дяк псалтир читає серед ночі.

В руки хрест дали і чашу
Просто зроблену з воску пчільного
Лиш забули тернину дати нашу,
Ще на полі її скрізь так багато.

Збили труну соснову й до гробу
До чужого його положили
А його прихожане в ту добу
На лані, як худоба робили.

Просту труну з сосни збило брацтво
Труну в гробі чужім положили
За життя він не дбав про багатство
І по смерті не має могили.

*З малих цеглок постає велика будівля. Наді-
шлить й Ви свою цеголку під заповідник, пам'ятник і
парк Того, що своєю творчістю й жертвою воскресив
Рідну Моему.*

Щож то за цар — за володар
Вїзджає в город Львїв,
Високий вїз його привїз
При возї шість волів.

Владика сам від міста брам
За мажами їде
Сто-сот голов, сто хоругов
І дзвонїз сто гуде.

Чолом удар, це володар
У волости їдей
Добро ширив, життя будив,
Апостол і Тертей.

Проминуло пів століття,
Пів століття переважного,
На могилі повно квіття,
В квіттю терня много-много.
Гарна осінь, ясна днина,
Листе з дуба облігає.
Наче спомин павутина
Над могилою лігає.

І як нитка павутини
Похоронна пісня вється;
Від старого до дитини
Все до гробу преться, преться.

Відчинили і добули
Тую труну, ту соснову...
Люди, люди! Чи ви чули
Тої труни плач і мову?

Якби чули, то з розпуки,
Ви б не плакали, а вили,
І двигнули б її на руки
В бій пішли і побідили.

*Будьмо гідними визнацями Шашкевичівської
Ідеї. Допоможімо розбудувати Заповідник Маркіяна
Шашкевича. Зголосімо своє членство в ряди шану-
вальників Пробудителя Маркіяна. Передплатімо
"Шашкевичіану" наперед. Приєднаймо хоча одного
передплатника для "Шашкевичіан". Значить — будь-
мо живими звеличниками Маркіянової Ідеї.*

Минуло 100 літ від дня народження Б. Лепкого, і хоча на сьогоднішній день у нас немає жодної людини, яка б могла сказати про нього щось більше, ніж те, що він був великим українським письменником, який писав про Україну, про її долю, про її майбутнє, про її славу і про її ганьбу. Але ми не можемо не сказати про нього і те, що він був великим українським діячем, який зробив багато для України, для її свободи і для її незалежності. Він був одним з тих людей, які вважали за свій обов'язок боротися за Україну, за її майбутнє, за її славу і за її ганьбу. Він був одним з тих людей, які вважали за свій обов'язок боротися за Україну, за її майбутнє, за її славу і за її ганьбу. Він був одним з тих людей, які вважали за свій обов'язок боротися за Україну, за її майбутнє, за її славу і за її ганьбу.

Копія рукопису Б. Лепкого. Вступ до промови, виголошеної в Кракові з нагоди 100-річчя від дня народження М. Шашкевича.

КОРОТКИЙ ОГЛЯД МАРКІЯНОВИХ ТВОРІВ

Творів Маркіяна Шашкевича годі читати, не думаючи про їх автора, не памятаючи хто, коли і як їх писав. Ми ще й нині не можемо дивити ся на них з таким холодом і з такою безсторонною байдужністю, з якою газетний рецензент осуджує надіслані до редакції поезії. Се одна з тих поетичних появ, у котрих жите і поезія — нероздільна єдність.

Щоб відчути красу “Слова о полку Ігоревім”, треба вивчити ся старорускої мови, переаналізувати текст, пізнати історію літературну XII. віку, бо інакше сей переважний наш твір остане для нас чужим і далеким. В меншій мірі, але все таки дещо подібної праці вимагає також Шашкевич. І літературна мова з єго часів і життя і світогляд, всьо, всьо ріжнило ся так дуже від нинішнього.

Хто без потрібного підготовлення “критикує” батька українського відродження в Галичині і розвінчує єго необачною рукою, творить кривду не тільки єго чесній памяти, але й нам всім, а на себе видає присуд що найменше легкодушности. Зменшаючи других не конче збільшає ся себе...

Яко поет лишив Шашкевич спадщину невелику і небогату. Кільканайцять думок, сумних, як поетова доля і тужливих, як народна пісня, віршований лист про українську поезію до приятеля, Миколи Устияновича п.з. “Побратимови”, частини на більші розміри задуманої поеми “Перекіньчик бісурманський”, величаві “Псалми Русланові”, гарне оповіданє “Олена”, кілька казок, кілька дрібних віршів усякого змісту, а вкінці переклади — от і весь єго поетичний доробок.

Ані з огляду на скількість, ані на зміст і на форму він не може рівнати ся з таким велетнем, як Тарас Шевченко. Але мають Шашкевичеві вірші дві великі і найдорожші прикмети всякої правдивої поезії т. є. щирість чутя і простоту вислову.

Пригляньмо ся єго ліричним стихотворам. Деякі з них суб'єктивні, любовного змісту (До милої, Туга за милою, Думка), або настроєві (Розпука, Сумрак вечірний), інші більше загальні, патріотичні (Руска мова, Згадка, Дайте

руки!, Побратимови), ще інші рефлексійні (Нещасний, До***, Слава Богу).

У віршах любовних поет іде слідами народної пісні та мандрівних романсів, котрі в нас колись співало ся в супроводі гітар і шпінетів.

Повій вітре, вітросеньку,
Там, де тужит мила,
Нехай несуть там пісеньку
Твої легкі крила...

Най не плаче, най не тужит
Вже час ся зближає:
Прийде милий, приголубит
І з нев ся звінчає.

Вам здає ся, що се переписано з якогось синього "штамбуху" вашого діда, або бабки. Без сильних поривів, без різких акцентів, щиро і невибагливо виливає ся пісня любови, завершена надією подружжя.

Коби мені крильці мати
Соколом злетіти,
Тяжку тугу із серденька
При милій розбити!

Ой літавбим, ой літавбим
Зорями ясними,
Щоб мені ся натішити
Ручками білими.

Так переходить счи, личко, хід і слова, малюючи принаду любої дівчини і тугу до неї. Зовсім, як в народній пісні і місцями так до неї підхожую, як би з уст люду записано. Прекрасна еротична пісня, овіяна щирим сумом розлуки.

На народній поезії виплекана, але вже на власну нуту настроєна єсть "Думка" з прегарною бадьорою кінцевою строфою:

Най радощі мому серцю,
Най надія грає,
Най ми доля веселенька
Птичкою співає!

Так само щиро, ніби селяньска дівчина, що пішла в чужою сторононьку, описує поет своє рідне Підлисе.

Шуми вітре, шуми буйний

На ліси, на гори,
Мою журну неси думку,
На Підлиські двори .

Там спочинеш, моя думко
В зеленій соснині,
Журбу збудеш, потішиш ся
У лижій годині.

З дитинним привязанєм згадує він і старий дуб і сосни-
ну і колодязь студененький і білу підлисецьку гору — все,
що бачив чистими хлопячими очима і полюбив незіпсутою
душою.

Більше міжнародний характер мають єго настроєві і ре-
флексийні поезії. В сонеті “Сумрак вечірний”, бачимо мод-
ний тоді красвид байронівський з пільмою, вовками, галками
і з захмареним небом. Зате висловок несподіваний:

Весело ми з тов гудобов тай з тими лісами,
Мило ми з буйним вітром тай з тими марами,
Студена тая доля в серденьку припала.

Так само несподіване закінченє “Лихої долі”.

Вчора вечір чорна хмара
Мені говорила:
“Чудуєш ся, побратиме,
Де ся доля діла?

Твоя доля то я була,
Я тя не минаю;
Вкривалам тя чорнов мраков
І тепер вкриваю.

І над гробом твоїм мраки
Ще мої повіснут!” —
Ой надія!... таку долю
Най то громи тріснут!

Крізь аналізу власного смутку, крізь сьвідомість без-
сильної боротьби з недолею звучить пророче слово про тії
мраки, що повиснуть на єго гробі.

Прочутє здійснило ся. Не тільки густі мраки, але й
громові тучі народної негоди висіли ще довго над гробом
Маркіяна.

“Лиха доля” — се один з цінніших ліричних творів. Глу-
бина чутя, щирість вислову і така сила акценту, особливо в

закінченню, на яку до Шашкевича ніхто у нас не спроміг ся.

Сумне і безвідрадне проживанє в глухім селі, без товаришів, котрі би єго зрозуміли, без потіхи і розради, малює поет у вірші “Нещасний”.

Нас нині немило разять такі форми як “ей”, му, нїт”, викинені з літературної мови, хоть нарід й доси не викинув їх ані з пісні, ані з розговірного слова, але признати треба, що вірш є такий щирий і свідомий, так живо і поетично передає тиху драму нещасливого поета, що без зворушення тяжко єго читати. Подібна доля стрінула неодного поета і неоден з них нарікав на самотність серед людей, але нікому хиба не прийде на гадку дошукувати ся подібно-сти між ними а Шашкевичем .

І на тїм вірші можна власне пізнати, до якої границі повинні йти тїї анатомічні жилуваня. Недаром чоловік голову на карку носить. Не одно хоч-не-хоч приневолений затамити, але посуджувати поета, що він сам нічо не думає, тільки других наслідує — се значить недоцінювати і кривдити єго. Добре, а навіть треба, пізнати атмосферу, в якій поет жив, авторів, котрих читав, людей, з котрими говорив і листував ся, але не треба робити з того висновку, що сам він нічого не думав і був скорий до наслідуваня всього, чим одушевив ся. Не ходить о те, чи гадка, образ, або якийсь тільки зворот є подібний до гадки, образу, вислову інших поетів, (таж на світі не одно до себе подібне!) тільки треба дивити ся, чи поет свідомо наслідував другого, чи може схожість твору виходила зі схожости мотиву і лежала поза межами єго свідомости. Шашкевич читав Міцкевича, знав польську революційну поезию, знав чужі літератури, від грецької й латинської починаючи, був як багато в єго часах очарований поезією Шіллера, одушевляв ся закордонними українськими поетами і авторами, але писав щиро, з глибокої духової понуки, крім одного сонета не шукав вибагливих строф, не підбирав незвичайних римів, не гонив за вишуканими висловами і ми не маємо ані причини, ані права робити з того справжнього і великого поета якогось марного, чужим пірєм оброслого віршописа.

Найлучшим доказом єго великого поетичного дару “Веснівка” котрої не напроваджую, бо кождий читач її на память повинен знати. Ту образ природи і подібність єго до власної долі та до судьби народної ідеї звязані так природно а гарно, і передані так звичайно, а поетично, що подібних архітворів не багато знайдемо. Єсть се така виїмкова поезия як Гетого “In allen Gipfeln herrsht Ruh” або Міцке-

вича: "Polaly sie lzy me czyste, rzesiste" або Лермонтова "Тучки небесныя".

Хто написав такий вірш, мусів бути великим поетом.

На нашу гадку далеко більше, ніж чужим поетам завдячує Маркіян своїй народній пісні. Вихований на селі випивав, ся він єї чарами прямо з жерела, з уст народу. Не одну пісню чув також в тих перерібках, в яких они ходили по попівствах і по дворах, а які переховалися в писаних збірниках.

Працюючи пізнійше в бібліотеці Оссолінських у Львові, попав на збірник Івана Прача (Собраніе рускихъ народныхъ пѣсень. Спб. 1815), в яким було поданих 16 українських пісень і то дуже цінних пр. Їхав козак за Дунай, В славному городі Переяславі, Ой краче, краче, да чорненький ворон. Вправді баламутний вступ видавника не міг его заохотити до фольклорної праці, але пісні говорили самі за себе, більше переконуючо від д. Прача. Далекі більше вражінє мусіла зробити на Маркіяна і его товаришів передмова до 1. збірника Максимовича (Малороссійскія пѣсни. Москва 1827.), в котрій було сказано, що зачинає уже здійснювати ся бажанє, шоби повстала чисто руска поезія.

Ті слова могли заохотити молодих ентузіястів і до збираня народних пісень і до твореня власних, шоби руску поезію збогатити. Живим приміром одушевленя народною піснею був для них незабутній Зорян Доленга Ходаковський (Адам Чарноский), а его зазив "O Slowianszczyznie przed chrzescijanstwem" міг їх заохотити до цілої програми власних праць етнографічних по містах і селах. Тої широкої програми, що межувала з історією і архиольогією та переходила їх молоді сили, не могли они, розуміє ся, виконати, але записи Ількевича, Вагилевича, Білинського, Головацкого, Мінчакевича й Шашкевича, свідчать про їх велике одушевленє до збираня народної словесности.

То одушевленє зближало Маркіяна до Вацлава Залєського і Ігната Павлього, котрі опісля й хіснували ся в своїх збірниках словесними записами наших фольклористів. Народна пісня творила основу С и н а Р у с и, З о р і й Р у с а л к и, она значиться була в значній мірі понукою того руху, що викликав українське відродженя в Галичині.

З порівняння записів народних пісень, що вийшли зпід пера Шашкевича, з написами тих самих пісень у Головацького, Залєського й Павлього, видно, як обережно поводив ся він з народною поезією і як любовно відносив ся до неї "Душа нашої народної поезії, не письменних стала душею

ого музи” — можна сказати так само, як колись Куліш сказав про Шевченка.

Втім, що Шашкевич не шукав собі узорів в чужій, багато розвиненій поезії, котру доволі добре знав, тільки задержав оригінальну, народну форму, лежить його велика заслуга а zarazом вказівка для наслідників, щоби чужих богів не шукали.

Таку саму щирість і простоту зберіг він також в своїх нечисленних епічних творах, особливо в чудовім фрагменті з “Перекинчика”, що зветь ся “Б а н д у р и с т”.

Ось примір:

Чогож то у лузі головку склонила,
Відай тучу чує березочка біла?
Чогож то півець наш, чого він сумує?....
Видко з тяжкою журбою несеть ся,
Бо око стемніло, тяжко серце беть ся,
А на личку смуток; чи нещастє чує?....

Тут кожде слово ясне, кожний образ виразно нарисований, тут що на серці, те й на язиці. А мимо того, як поетично змальований прихід бандуриста до села, як чудова передана его мистецка гра, як щиро й несилювано пливе вірш Маркіяна!

І вдарив сильнійше і скорше тручає:
І стали грімти та бескидским громом,
І стали шуміти та степовим шумом;
То знов закипіли, як вода старого
Отця-словутиці, бо о нім думає
Півець і мислею честь єму сьпіває;

І справді, Шашкевич став сильнійше тручати в струни своєї щирої бандури. Він став грімти в Р у с л а н о в и х П с а л ь м а х, в поезії “Побратимови”, степовим шумом став мчати ся над Дніпро; в агітаційних творах (Болєслав Кривоустий) до бою і побіди взивав, а в “Псалмах Русланових” дав доказ, що був він не тільки щирим, але й великим поетом, котрому не бракувало почутя сили і веллччї, котрий рад був “орлом бистрокрилим злетіти на небесні двори і глянути в сонце”.

Пустив орел бистре око
В вічність невміриму,
Сягнув духом ген глибоко
В гллубінь незмислиму.

Вдумчивість поета найкрасше зазначила ся в трох “Псалмах Русланових”. Не будемо їх тут аналізувати, бо

на се треба би осібної розвідки, скажемо тільки, що поет, переслідуваний судьбою, шукає потіхи і розради в глибокій вірі, в тім щирім переконанню, що все діє ся по Господньому повелінню і що чоловік, котрий має віру і любов, ніколи не є пропацим.

“Сполошиш ми долю і проженеш щастє, день ми споморочиш і сьвіт ми западе, нуждов мя вдариш і нашлеш ми злидні, сьвіт ми спустє і йме ворогувати, знидїє радість і плач мя огорне, туга ми ранком і вечером журба і ніч ми несоння і горюванє з сонцем, вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш, а не видреш любови і віри не видреш, бо руське ми серце тай віра руська.”

Від загальних поглядів на всемогучість Бога, котри визначають ся біблійною простотою і нагадують стару релігійну поезию, переходить поет до змальованя людської нужди. Ту зноза чуємо ніби далекий відгомін Йогового могиву, котрий кінчить могучим власним акордом про серце і віру руску. Поет дає нам таким способом наглядний доказ, як тісно вязали ся у него найвисші філософічні і релігійні почутя з почуванями патристичними.

І справді, під кінець життя вирвала єму судьба не тільки очи, але й уши, а мимо того постать єго перейшла до нас як якесь велике, щиролюбяче і невмируще “руське серце”. Мають для нас “Псалми Русланові” ще одно значє. Є они прототипом української поетичної прози. Знаменито орудував прозою Квітка і Марко Вовчок, они описували жите-бутє українського народу, передавали красу природи і оспівували недолю нашого селянства. Що йже Шашкевич спроміг ся на той глибокий тон і на ту велику силу вислову, без котрих годі говорити про найвисші почутя людини. Тому є він, можна сказати, творцем нашої поетичної прози, і в невеличких трох псалмах дав найлучший доказ, що в українській мові, мов дорогоцінній гарфі не хибує жадної, найдорожшої струни.

Поетичною прозою, тільки в иншій тонації, написана також єго казка “Олена”. Є се цікаве оповіданє про паньску кривду і про месть опришків. Семен женить ся з Оленою і як звичай велить, просить молодого пана на весілї. Сей обіцяє прийти. Та не сказав, що хоче молоду піврати, бо “лице в неї як соненько ранком, а очи як зірнички перед досьвітом, голосочок як віночок, а ноги вітрец легенький а руки сніжок біленький, а сама як — як гарная ланя”. На замку старости був тоді перебраний опришок, він відгадає лукаву гадку панича, дав знати своєму ватажкови, сей роз-

ділив ватагу на дві частини, одна напала на замок, а друга в сам час прибула на весілля Семена, щоби відібрати молоду Олену з рук бутного панича. “Вже ми єму карку нагнули, аж на землю поклоном упав, і віддав не зведе ся, аж мабуть на Осафатовій долині, бач, окаянник з весілля голоден вертає та сиру землю їсть.”

Як бачимо — оповідане молодецьке, повне бунтарського духа. З настрою нагадає дещо Шіллерових “Розбійників” і “Собутк-у” Гоциньського і такі забуті польські твори, як Кретовича “Замчиско” або “Замок Кордишовські” незвідного автора. Але повтаряємо, тільки з того байронівско-вальтерскотівського настрою, котрий особливо серед поляків перетривав був аж до 60. років, а для молодих хлопців ще й нині має так багато принади. Поза тим, та ще поза деякими слабкими і непевними пригадками в подробицях, є “Олена” оригінальним твором Шашкевича, чого найлучшим доказом мова. Вже на тих виїмках, які ми висше назвали, видно, як знаменито потрафив Шашкевич нагнути свою, звичайно елегійну мову, до короткого темпа новелі і як від повільного стилю думок вправно перейшов до енергічної бесіди опришків. Це безперечно поетична проза, далека від прози Основяненка, а ближша до пізнішої мови Федьковича, се не наслідувана, а єго власна мова, в котрій виповіла ся також єго власна думка.

“Олена” се оден з перших у нас творів на тему кривавої відплати, і перша справді поетична новеля в Галичині. Як ходить о єї генезу, то не забуваймо, що опришки тоді були живою появою, славний був їх напад на рідну хату поета Карпінського під Коломиєю, а в родині Шашкевича також згадували нераз про їхній набіг на підлисецьке помітство. В Бережанах, де Шашкевич ходив до школи, був гордий замок старости Сенявського, з голодовою ямою і інквізацийними пивницями, в Рурисках показували розбішадкі печери, а величезні дубові ліси не одно про них нащептували молодому поетично настроєному хлопцеві.

Між 17 товаришами в V. класі гімназіяльній мав Шашкевич одного з Бесарабії, одного з Болехова, одного з Матіївців, одного з Буковини, де про опришків було таки добре чути, на теології також не бракувало питомців з наших гірських околиць і нашому поетові не треба було ширити за опришками по старих книжках, бо він їх мав, мов живих, в своїй молодій уяві.

То, що опришки в Шашкевичевій “Олені” пють горівку, співають і вимахують топірцями, подібно як у Гоциньського, або у якого иншого поета, є таким самим до-

казом залежності, чи впливів, чи чого там іншого, як приміром самовар в Гоголевім “Ревізорі” і в “Дяді Вані” Чехова.

А в тім — щож іншого опришкам і робити, коли вернуть на леговище “з роботи”?

Поетичною прозою перекладав він також деякі частини Євангелія на народну мову (5 глав Е. Матея і ціле євангеліє Йоана) та писав проповіді, далекі від всякої схоластики, а так близькі розумови селянина своєю сердечною простотою.

Розуміючи вагу літературної традиції перекладав Шашкевич “Слово о полку Ігоревім”, на українську мову, а одушевляючи ся чужими творами брав ся перекладати деякі з них, як ось “Замок Каньовскі” Гоциньского, даючи початок нашій перекладній літературі.

Ось огляд его творів хоть і недокладний, бо щоби їх як слід обговорити, треба би нині написати цілу книжку.

Як бачимо, Шашкевич не писав багато. Може дещо з его писань пропало серед байдужного окруження в тих безпросьвітних часах. Жив тільки 32 роки, не мав коли свого таланту розвинути. Але що талант мав і то великий, що був поетом з Божої ласки, видно в его Веснівці, Псальмах і Побратимови. В тих творах видно велику скалю чуття, бистрість думки, ніжність настрою, видно дійсно поетичну щиру душу. Дехто з нинішних критиків каже*), що його ідейний круговид не широкий, забуваючи, що хати не буде ся від стріхи, лише від підвалин, а тими підвалинами нашої народної будівлі були як раз ті ідеї, котрі підняв і на своїм прапорі виписав Маркіян Шашкевич.

† Богдан Лепкий

*) Цей зворот і попередні натяки “критика” стосується М. Євшана, що у 100-ліття народин Шашкевича помістив в Літературно-Науковому Віснику 1911 р., ст. 291 - 306, критичну статтю, в якій він, тоді 22-річний літературний критик, заперечував письменницький талант Шашкевичеві та дорікав йому, що він в тому часі не робив революції. Ці погляди М. Євшана не були піддержані в літературі. Ред.

Редакція “Шашкевичіани” почувається до милого обов’язку зложити отсим сердешну подяку д-рові Левові Ростиславові Лепкому за щиру й евічливу допомогу у випуску цього числа. Окреме щире спасибі за невичерпні інформації відносно спадщини Його Батька та дозвіл покористуватись матеріялами, збереженими в Його архіві.

ШАШКЕВИЧІЯНА БОГДАНА ЛЕПКОГО

А. Окремі публікації

1. **ДЛЯ ІДЕЇ.** (Львів 1911). 203 x 140, 15+ (1) ст. Видавництво "Жіночого Кружка Р.Т.П." (Ціна 20 сот. у Львові 1911. З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка).
Вірші присвячені М. Шашкевичеві. З вінеткою автора.
2. **ДЛЯ ІДЕЇ.** (Львів 1911), 203 x 140, 15+ (1) ст. Видавництво "Жіночого Кружка Р.Т.П." (Ціна 20 сот. у Львові 1911. З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка).
Без обгортки. Друге незмінене видання.
3. **МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ.** Характеристики українських письменників, II. З ілюстраціями. Написав Богдан Лепкий. (Коломия 1912) 183 x 125 VIII+108 ст. Галицька Накладня Якова Оренштайна в Коломиї. (З друкарні Кисілевського і Ски в Коломиї).
На окладинці: "Загальна Бібліотека" ч. 106-8. З портретом М. Шашкевича і 12 ілюстраціями в тексті, рис. автора).
4. **З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.** 1. Богдан Лепкий: Чим жива українська література? (на верху): Видання Союзу Визволення України. 2. Василь Сімович: Короткий огляд української літератури. Відень 1915. Накладом "Союзу Визволення України". З друкарні Ад. Гольцгавзена у Відні, м. 8. Стаття Лепкого стор. 3-23.
5. **ЧИМ ЖИВЕ УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА** — написав Богдан Лепкий. Друге справлене видання. Вецляр, 1918. (Із друкарні Шарфого у Вецлярі). (На обгортці: вінетка автора і рисунок цілої заголовної карти.) Стор. 23. (З портретом І. Котляревського, Т. Шевченка, П. Куліша, М. Марковички, М. Шашкевича і М. Драгоманова, теж рисунки автора).

6. **UKRAINA.** Зарис літератури. Подренчнік інформаційни Варшава - Кракуф. Друк. К. Козяньськіх. 1930. Видавництво "Словянє" Серія I. Нр. 2. Диви сторона: 210-211.
7. **НАШЕ ПИСЬМЕНСТВО.** Короткий огляд укр. літератури від найдавніших до теперішніх масів. Краків 1941, 200 x 140, 135+ (1) ст. Українське Видавництво. (Накладом: "Українського Видавництва", Краків, Райхсштр. 34, П. Друк: "Поспішна", Краків, Райхсштр. 34.
- Б. Численні статті в пресі, зокрема в щоденнику "Руслан"; як "В Маркіянові Роковини", "Короткий огляд Маркіянових творів", "Маркіян Шашкевич в школах" і другі. Диви числа: 22-25, 92 рік 1912, 74-76, рік 1913 та інші. Рівнож гляди статті в "Ділі" з того часу і пізніше.

ОЦІНКА БОГДАНА ЛЕПКОГО НА ВИСТУП М. ШАШКЕВИЧА

в публікації "Чим живе українська література", що появилася накладом "Союзу Визволення України" в 1915:

"А . . . в Галичині також не дармували. Маркіян Шашкевич підняв золотострунну арфу, що лежала в пилі на Даниловім шляху, обер її довгою священичою полою і поклав евої худорляві пальці. Став грати передсмертну пісню воскресення. Прийшла конституція і поклала край панській нетерпимості. "Nie rozwalam" — кликали розгнівані пани, а народна мова вдиралася до церкви, школи, уряду, навіть під їх власний дах. Повстали товариства, почалася поважна наукова робота. Що живе, не хотіло вмирати і не вмере! . . .

Побачив мороз, що не уб'є весни, і почав слабнути." (стор. 20)

* * *

"Поезія Маркіяна Шашкевича була не йно в його писаннях, але в учинках. Він перший вивів нас, галичан, з зачарованого галицького кола поза галицькі рогачки на широкий шлях українства. Він розширив таким чином наші виднокруги в безконечність. Для галицької України зробив те, що роблять генії для свого народу — вказав нам шляхи поступу". ("Маркіян Шашкевич", стор. 105)

3 надісланих листів

Д-р Степан Шах, Мюнхен:

“Дякую щиро за Ваші рядки й інформації про працю... Ваша нахненна праця імпує мені, бо вбачу у Вас ідейних наступників наших галицьких — безсребренників, що на їх примірах і я сам виховувався і моїх учнів в цій напраті виховував і до освітньої праці запрягав...” Шашкевичіана робить вже своїм зовнішнім виглядом притягаюче оптичне враження, змістом і добром статей стоїть на висоті”.

Д-р Лев Мидловський, Філадельфія:

“Одержав я оце 1-е й 2-е число збірника “Шашкевичіана”. Хоті збірник “Шашкевичіана” покищо невеликий своїм об’ємом, але насправді цікавий цінним змістом. Щастя Боже, в дальшій праці”.

о. Андрій Мельник, Філадельфія:

“Посилаю Вам 2 дол., і схвалюю Ваш гарний почин”.

о. Михайло Городиський, Торонто:

“...Остаю з великим признанням для тих, що піднялись видаванню “Шашкевичіани”. Це корисне діло!”

о. Микола Дядько, Летбридж:

“Щастя, Боже, у благородному ділі!”

Академія Пречистої Діви Марії, Медоввил:

“Наше найщиріше заохочення у Вашій гарній діяльності”

о. Василь Прийма, Франція:

“Красенько дякую за милу несподіванку, прислану “Шашкевичіану”. Веселою, весняною ластівкою влетіла вона в мою хатину, та казала підбадьорюючи, щоб вставав з ложа болізни. Нашіптувала, щоб за прикладом Великого Маркіяна підніматись до творчої праці. Вітаючи Ваш хороший почин, складаю Вам щире подяку та прошу Милосердного Спасителя о Благословення для Ваших гарних задумів. Я щойно повернувся із лікування. Посилаю два вірші та два доларя.”

о. Р. Я. Гоменко, Мелфорт:

“Вітаю сердечно появу “Шашкевичіани” і посилаю мою маленьку цеголку в сумі 10 доларів. Це тимчасово. Пізніше, як Бог дозволить, думую вислати більше на будову могутнього пам’ятника нашому незабутньому Пробудигелю...”

Редакція одержала також два цікаві листи, один від проф. М. Тершаківця з Філадельфії а другий від п. Богдана Подольнка з Австралії. Оба листи своєю формою і змістом надаються на стаейний матеріал. З уваги на те, що це число є повністю присвячене “Лепкий — Шашкевичеві”, ми помістимо оба листи в червневому числі “Шашкевичіани”. В цьому числі будуть поміщені теж вірші, присвячені Маркіянові, пера о. В. Прийма. Редакція Шашкевичіани висловлює отсім щире подяку всім тим, що надіслали нам листи заохоти, признання та критики. Всі вони причиняються до того, щоб наш журнал був з кожним числом кращим та віддано служив великій Шашкевичівській Ідеї.

ЗЛОЖИЛИ ПОЖЕРТВИ НА “ШАШКЕВИЧІЯНУ”

По 10.00 дол.: о. Р. Й. Гоменко

По 8.00 дол.: о. В. Слабий

По 5.00 дол.: Українська Католицька Церква Царя Христа в Лондоні, Онт., Українська Католицька Семінарія св. Йосафага у Вашингтоні, о. Степан Сулик, С.Т. Л., о. проф. Роман Лободич, Українська Католицька Церква св. Миколая в Глен Лайон, о. Степан Гордецький, о. Любомир Гузар.

По 3.00 дол.: о. Богдан Осідач, о. І. Лебедович.

По 2.00 дол.: St. Mary's Seminary, Meadowvale, Ont, о. Мар'ян Давидко, п. Іван Лишак, о. А. Мельник, о. Володимир Кармазин, о. Ярослав Пасичинський, о. Н. Старух, д-р Тимотей Мацьків, п. Гр. Мигаль, о. М. Стек.

Адміністрація і Редакція “Шашкевичіани” висловлює отсим щире спасибі всім, що жертвували і рівночасно просить тих, що ще не відгукнулися, щоб і вони зложили цеголку до гідної справи. Тільки спільними зусиллями завершимо розпочате діло.

Хто черговий?

Велику прислугу приспорюють збірникові “Шашкевичіана” ті, що поширюють журнал серед своїх приятелів та знайомих, пр. Д-р. М. Гладишевський в Калгарі, о. Микола Марків в Монтреалі, п. Михайло Озарук в Рочестер, п. Роман Литвин в Торолд.

Всім ім щира подяка!

* * *

Допоможіть й Ви в поширечні “Шашкевичіани”!

Вивчаймо добу Маркіяна Шашкевича!

В цьому допоможе Вам мочументальна монографія “о. Маркіян Шашкевич та Галицьке відродження”, що її написав дир. Степан Шах. Це ювілейне видання у 150-ліття народин поета. Публікація Християнського Руху в Европі.

Адресуйте:

Mouvement Chretien Ukrainien,
27, rue des Bauves,
Sarcelles (S. s. O.) France

Музей, Архів і Бібліотека Маркіяна Шашкевича у Вінніпегу з вдячністю приймуть від Вас найменшу дрібницю, що зв'язана з культом безсмертного Маркіяна. Є у Вас знімки зі Шашкевичівських святкувань в Краю й на еміграції, задержалась промова з того свята, афіш, програмка, стяжка, летючка, квиток вступу? Надішліть це все до Заповідника Маркіяна Шашкевича у Вінніпегу. Це буде одна з цеголок великої культурної будови. Це дрібна цеголка, але з таких цеголок постане велика будівля. Адресуйте:

Markian Shashkevych Centre

49 Euclid Ave., Winnipeg 4. — Canada.

Від адміністрації “Шашкевичіани” можна набути 108-сторінкову працю Богдана Ленкого “МАРКІЯН ШАШКЕВИЧ З ІЛЮСТРАЦІЯМИ”, з циклю “Літературні характеристики українських письменників”, видання “Загальної Бібліотеки”. Ціна одного доляра.

